

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.6, maj 2015

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Henrik Yde

Tilsyn ved dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2026

Indledning til

“Til Bernhard Ingemann i Anledning af Ingenting.”

ved Stine Holst Petersen

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Rimbrevet
- 3 I Anledning af Ingenting
 - 3.1 Athene
 - 3.2 Kristen poetik
 - 3.3 Advarsel
- 4 Efterspil
- 5 Anvendt litteratur

1 Anledning

I årene 1815 og 1816 udkom i Christian Molbechs månedsskrift *Athene* en række artikler om digteren B.S. Ingemanns litterære produktion. Den anonyme skribent bag artiklerne var Peder Hjort, der i februarnummeret 1816 kritiserede Ingemanns epos *De sorte Riddere* for at være skabt uden tilstrækkelig kraft og fantasi og med en alt for stor “Lyst til Allegorie”. Dette medfører, ifølge Hjort, at alle hovedpersoner fremstår “uden menneskelig Natur” og deres handlinger ikke som resultatet af noget motiv i deres natur, men som slutninger “Digteren uddrager af det *Begreb*, de skulle personificere” (Hjort 1816, s. 160-162). Det er denne kritik af Ingemanns værk, der får Grundtvig til blækhuset. Rimbrevet “Til Bernhard Ingemann i Anledning af Ingenting” må læses som både en trøst og en løftet pegefinger fra Grundtvig til digtervennen.

2 Rimbrevet

Rimbrevet er en klassisk genre. Der strækker sig tilbage til de romerske digtere Horats og Ovid, der digtede breve til henholdsvis virkelige og fiktive personer. På Grundtvigs tid var rimbrevet som regel stilet til en virkelig, levende person og var en yndet genre i tidens litterære miljø, hvor særligt Jens Baggesen udmærkede sig med sine rimbreve. Grundtvigs rimbreve var i de fleste tilfælde skrevet til offentliggørelse, men bibeholdt det personlige præg med start- og sluthilsener og gentagne henvendelser til modtageren brevet igennem. Dette gør sig også gældende for rimbrevet til Ingemann, hvor starthilsenen følges op af en direkte henvendelse til digtervennen både ved navns nævnelse (strofe 28) og som "Frænde" og "Ven" (strofe 1, 18, 19 og 31), ligesom de personlige pronominer "du" og "jeg" er gennemgående og fastholder brevet personlige præg (for en grundigere gennemgang af rimbrevet hos Grundtvig, se Auken og Sunesen 2014, s. 124-155).

3 I Anledning af Ingenting

3.1 Athene

Månedsskriftet *Athene* var et litterært magasin med en udpræget æstetisk tilgang til de emner, som behandlede. Bladet var ofte i opposition til tidens mere religiøst dualistisk orienterede digtere som Ingemann og Grundtvig (*Litterære tiddskriffter fra det nittende århundrede*, s. 5). I sit strofiske trøstebrev til Ingemann, trykt i *Skilderiet* den 16. marts 1816, indleder Grundtvig med et ordspil på "ingenting" (strofe 1-4), hentet fra Odysseus' dialog med den barbariske kyklop Polyfem i *Odyseens* 9. sang, hvor Odysseus kalder sig for "ingen". Odysseus eller "ingen" var gudinden Athenes yndling blandt de græske helte, og derved etablerer Grundtvig forbindelsen til indholdet i tidsskriftet *Athene*, der må læses som det rene ingenting, og hvis råd Ingemann ikke bør følge.

3.2 Kristen poetik

Ingemann bør altså sidde kritikken overhørig og vedblive fromt at tegne skygger (str. 6) og trøstigt male i vand (str. 7). Ifølge Grundtvig, der udlægger sin kristne poetik i stroferne 8-14, er det nemlig Gud alene, der besidder skaberkraften, så hvad mennesket skaber, er kun flygtigt og en aflans af Guds kraft. Legemliggørelsen af det gådefulde og skyggeagtige vil først finde sted ved Kristi genkomst (strofe 14). Når Grundtvig benytter sig af spejlbilledet (1. Kor. 13) i strofe 10, er det ikke alene en henvisning til Paulus' ord om menneskets forståelseskraft, men også et svar på Hjorts kritik af Ingemanns manglende fantasi: "Thi en Digtters Phantasie maa ligne et stort magisk Speil, i hvilket han formaaer at fremkalde den ganske Verdens utallige Mangfoldighed, og ikke et lidet Kabinetsspeil, der blot reflecterer Billedet af det skønne Ansigt, som stiller sig hen for det" (Hjort 1816, s. 160 f.).

3.3 Advarsel

Efter de trøstende ord bevæger rimbrevet sig i en advarende retning, hvor Grundtvig beder Ingemann holde sig fra de historiske heltedigte (strofe 20-23) og de populære sørgespil, som han hidtil havde begejstret publikum med (strofe 24-30). Skarpest står advarselserne i henholdsvis strofe 23: "Aldrig lærer du at sjunge / Hvad dit Øie aldrig saae, / Runerne paa Sagas Tunge / Seent du lærer at forstaae, / Hvo som tale skal med Helte / Fødes maae med Sværd ved Belte" og strofe 28: "Ingemann! o hør mig

Frænde! / Visselig du farer vild, / Ved paa Pinebænk at spænde / Hjertet til et Sørgepil, / Lader du det længer bløde / Sørger det sig brat til Døde”. Grundtvig giver altså Peder Hjort delvist ret i kritikken og beder sluttelig Ingemann om at forblive ved poesien i naturen (Kofoed 2012, s. 10 f.).

4 Efterspil

Man kunne nok have forventet et svar fra Ingemann, men omvendt var anledningen – med en ironisk distance – ingenting, og der kom intet svar til Grundtvig. Ingemann skrev faktisk et digt til sin ven, der meget vel kunne være ment offentliggjort, men ikke blev det før 1863, hvor han selv var død. Digtet lader Grundtvig forstå, at Ingemanns vej gennem verden er hans egen og en anden end den, Grundtvig tager og ønsker for sin ven. Hvor stor indflydelse, Grundtvig havde på Ingemanns beslutning om ikke at forfølge sin karriere som dramatiker, kan ikke afgøres med sikkerhed, men i efteråret 1816 fik Grundtvig i København besøg af Ingemann, der meddelte ham, at han havde besluttet at indstille produktionen af drama, så der ville ikke fremkomme flere skuespil fra hans hånd (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 684 med note 159).

5 Anvendt litteratur

- *Athene, et Maanedsskrift* (1813-1817), red. Christian Molbech. København.
- Auken, Sune & Christel Sunesen red. (2014) *Ved lejlighed. Grundtvig og genrerne*. Hellerup.
- [Hjort, Peder] (1816) “Om Digteren Ingemann og hans Værker. (De episke Digte.) (Fortsættelse.) De sorte Riddere, et romantisk Epos i ni Sange” i *Athene, et Maanedsskrift*, februar, bind 6. København.
- Ingemann, Bernhard Severin (1814) *De sorte Riddere. Et romantisk Epos i ni Sange*. København.
- Kofoed, Niels (2012) *Grundtvig og Ingemann. Et venskabs historie*. København.
- *Litterære tidsskrifter fra det nittende århundrede: Tretten præsentationer og en subscriptionsplan til et reprintprogram* (1979), udg. Det Danske Sprog- & Litteraturselskab. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819*. København.
- *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn* (1803-1838). København.